

ДОСТЪП ДО ИНФОРМАЦИЯ

Доклад по социологическо проучване в рамките на проект "Изработване на концепция за закон за достъпа до информация" финансиран от Отворено Общество - София

Програма Достъп до Информация
Агенция за социално-икономически анализи - А.С.А.

Юли-Септември 1998 г.

Увод

Цел на проучването:

Да се очертаят мненията на две основни професионални групи /юристи и журналисти/ за основните принципи и понятия на един бъдещ закон за достъпа до информация. Резултатите от това проучване представят мнението на "експертите" за едно такова законодателство.

Методология:

Това изследване е проведено от Програма достъп до информация сред 56 юриста и 60 журналиста от столицата и провинцията чрез структурирани въпросници по метода *лице в лице* през периода юли-септември 1998 година.

Въпросниците за *юристи* и *журналисти* покриват сходни теми, но съдържат формално различни въпроси - общо 28 за юристи и 13 за журналисти.

Обработката представлява контент анализ на откритите отговори, включваща 1) въвеждане на всички отговори във файл, 2) категоризация на данните и 3) честотни разпределения по групи респонденти. Под всяка графика са приведени цитати от автентичните отговори на анкетираните.

Данните от въпросите са приведени в реда на тяхното задаване. Журналистическите отговори следват реда на въпросника за юристи.

Този доклад представя статистико - социологическата обработка на данните, извършена от А.С.А.

Направените коментари имат за цел социологически и технически разяснения, а не юридически интерпретации.

ОБОБЩЕНИЯ

Основни принципи

- Кой има право на информация и необходимо ли е обосноваването на интерес при търсенето на информация

Мнението на юристите за това, необходимо ли е да се обосновава интерес при търсенето на информация от държавни органи е следното:

Категорично отговарят на въпроса с "Да" - 56.4%, докато 23.6 % смятат, че не е необходимо обосноваването на интерес от страна на търсещите, тъй като информацията сгледва да се дължи служебно. 10,9% от интервюираните юристи смятат, че в закона трябва да се посочи кой има право на информация, а останалите 9,1% свързват обосноваването на интереса с вида информация, която се иска. При Журналистите преобладават разбиранията, че всеки трябва да има достъп до информация - 56.7% / провинция - 64.1% София - 42.9%/. Значителен е процентът на анкетираните журналисти, които смятат, че трябва да се обосновава законен интерес при търсенето на информация - 43.3% / София 57.7% и провинция 35.9%/

- Кой трябва да има задължението да предоставя информация

Мненията на юристите се разпределят между няколко отговора, а именно, че информацията сгледва да се предоставя от началника (40%), служители на

пресцентъра на държавното ведомство или съответния отдел "Връзки с обществеността" и специално обособен отдел към съответното ведомство / 32.7%/. Част от анкетираните юристи /16.4%/ смятат, че това да предоставя информация трябва да бъде задължение на всеки служител на дадено ведомство. Журналистите са твърдо ориентирани към специални информационните отдели и служители /79.7%/. Трябва да се има предвид, че това за анкетираните журналисти не са сега съществуващите пресцентрове и отдели за връзки с обществеността / 8.5%/. Нито едни от анкетираните не посочва категорията специално обособено ведомство с *информационни функции*.

Ограничения

• Ограничения за достъп до информация

Ограниченията за достъп до информация, засягаща интересите на националната сигурност и защитена от държавната тайна се споменава по-рядко от юристите (49.1%) В сравнение с журналистите (78.3%). Личната тайна е на второ място по-важност при изброяването на ограниченията от юристите /45.5%/ и от журналистите /33.3%/. Преобладават мненията, че ограниченията върху достъпа до информация следва да бъдат изчерпателно формулирани и изброени (70.9%). Защитата на личната тайна предизвиква повече загриженост сред анкетираните юристи (87.3%), отколкото търговската (58.2%).

Липсва единодушие сред юристите за това дали поверителни документи, правилници, съобщения и незавършени документи следва да могат да се изискват. Все пак, преобладава (34.0%) несъгласието този тип документи да са достъпни .

• Ограничаване личните права на публичните личности

Възможно ли е да бъдат ограничавани личните права на представителите на властта в полза на обществения интерес?

56.4% от анкетираните юристи смятат, че такова едно ограничение може да бъде възприето в българския закон.

Според 82.9% от интервюираните журналисти принципа на ограничаване на личните права на представителите на властта трябва да бъде заложен в нашето законодателство.

Процедура

• Форми на искане на информация

Сред юристите преобладават (52.7%) мненията, че е необходимо *да се спазва определена форма при подаване на молба за достъп до информация*:

Основен мотив сред групата юристи, които смятат, че не е необходима регламентирана форма при искането на информация /27.3%/ е опасението от увеличаването на бюрократичните пречки пред достъпа.

Формата на предоставяната информация разделя мненията на журналистите, като софиянци в по-голяма степен предпочитат регламентирана форма (66.7%) за разлика от журналистите от провинцията (43.6%). Повечето журналисти, особено тези от София (81.0%) очакват в закона да *бъде описан начина по който да се осигурява информацията*, надявайки се това да облекчи професионалната им дейност.

• Срокове

Общи са нагласите за по-кратки срокове при предоставяне на наличната информация. Сроктът трябва да бъде регламентиран в закона, според 58.2% от интервюираните юристи, като 34.5% смятат, че той трябва да зависи от вида и обема на търсената информацията. Структурата на мненията на журналистите е същата с очаквания за по-кратки срокове.

• Такси

Макар и с различни уговорки, при юристите преобладават очакванията за въвеждане на такси (72.7%). 38.2% твърдо смятат, че за предоставяната информация трябва да се плаща.

Само 1.7% от анкетирания журналисти приемат възможността да се въведат такси за информация, като преобладават нагласите, че ако има такси те трябва да подриват само себестойността на услугата (68.3%). Твърдо убедени, че за реализиране на това право не трябва да се плаща са 30% от групата на журналистите.

Разбираемо е, че журналистите очакват преференции, ако се въведат такси за получаване на информация (35%). Любопитно е, че докато само 3.6% от юристите смятат, че журналистите трябва да имат преференции, то 10% от журналистите са на мнение, че юристи/специалисти би трябвало да имат такива особени преференции.

Контрол

• Отговорност при нарушения

Сред юристите преобладават отговорите за административна (54.5%) или дисциплинарна отговорност (49.1%) при неправомерен отказ за предоставяне на информация. Административната отговорност за журналистите изглежда твърде малко препятствие пред възможността за отказ на достъп до информация (33.3%). Най-често се споменава необходимостта от смесена отговорност (53.3%).

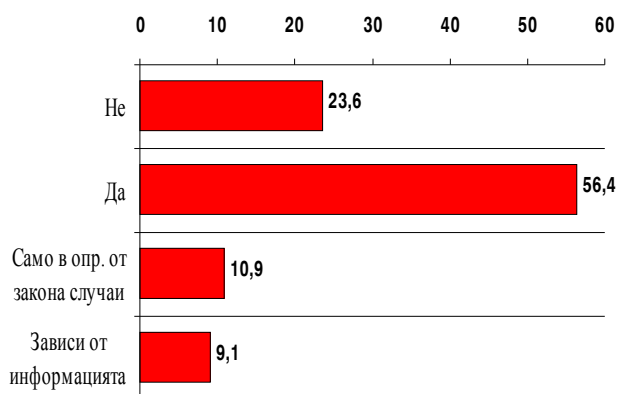
• Омбудсман

За разлика от юристите (31.5%), мнозинството от журналистите подкрепят основаването на специална държавна институция, следяща процеса на достъп до информация (76.7%). Това разбиране се подкрепя повече от журналистите в провинцията (82.1%). Може би защото, негативният опит на отказана информация там е по-разпространен, или защото възможността за въздействие на местната власт върху журналистиката е по-голяма.

Основни принципи

1. Необходимо ли е искащият информация да обосновава законен интерес?

Юристи: %

Мнението на юристите е разделено по въпроса дали е *необходимо искащият информация да обосновава законен интерес*. Категоричното съгласие “да” се споделя от 56.4%. Останалите интервюирани смятат, че *не следва да се обосновава законен интерес* (23.6%), или че това *трябва да е регламентирано в закона* (10.9%). Други 9.1% смятат, че обосноваването на законен интерес трябва да се прави *в зависимост от вида и спецификата на информацията*.

Категоричното “Не” се обосновава най-често с такива аргументи като:

Всеки човек има право на свобода на убеждение и на изразяването му; тази свобода включва правото безпрепятствено да търси, получава и разпространява информация чрез всички средства и без обосноваване на конкретен интерес.

Тя (информацията) следва да се дължи служебно - ex officio

Тези, според които е необходимо обосноваване на законен интерес се мотивират с такива аргументи като:

Това е задължително, за да се избегне безразборното и безпричинно сезиране на съответния орган и ангажирането му с изготвяне на справки, която дейност все пак изисква усилия и време от страна на информиращия орган и го откъсва от преките му задължения.

или

Необходимо е, за да не се злоупотребява с правото на информация. Задължението да дава информация предполага насрещно право и само този, който го притежава има основание да поиска информацията.

Тези, които отговарят на въпроса с *само в определени от закона случаи* уточняват мнението си така:

Само в определени от закона случаи, когато с предоставянето на информацията могат да се нарушат интереси на трети лица, но ако се докаже законен интерес, законът да дава предимство на лицето, искащо информация. Във всички останали случаи, когато няма опасност да се засегнат чужди интереси или права, не бива да се иска доказване на законен интерес.

Не. Считам за необходимо да бъде регламентиран достъпът на лицата, които имат право да ползват съответната информация.

Трябва да се изброят изрично случаите, в които такъв интерес трябва да се доказва; във всички останали той не следва да е препятствие за даване на информация

Под категорията в зависимост от информацията стоят такива отговори като:

Ако характерът на информацията е такъв, че тя би могла да бъде обществено достояние. Ако е извън публичните регистри - да

Зависи от типа информация (естествено тази с характер на държавна тайна или служебен такъв изисква специален режим), но по начало - да, предвид конституционната рамка за упражняване на правата.

2. Какво, според Вас, е съдържанието на понятието *законен интерес*?

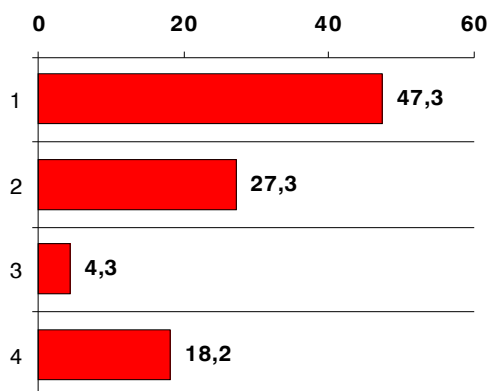
КОД 1 - КОЙТО СЕ ОТНАСЯ ДО ЗАЩИТА/РЕАЛИЗИРАНЕ НА ЛИЧНИ ИЛИ ИМУЩЕСТВЕНИ ПРАВА (КОГАТО ТЕ МОГАТ ДА БЪДАТ НАКЪРНЕНИ)

КОД 2 - СУБЕКТИВНО ПРАВО, ОПРЕДЕЛЕНО/ГАРАНТИРАНО ОТ ЗАКОН/НОРМАТИВЕН АКТ

КОД 3 - НЕ МОГА ДА ОТГОВОРЯ

КОД 4 - ПОНЯТИЕТО НЕ Е ЯСНО ОПРЕДЕЛЕНО В БЪЛГАРСКОТО ПРАВО/НЯМА НИЩО ОБЩО С ПРОБЛЕМА

Юристи: %

Съдържанието на *законен интерес* се определя най-често като *отнасящ се до защита/реализиране на лични или обществени права* (47.3%). Това определение по-конкретно се формулира като:

Интерес информацията да послужи за реализиране или защита на права. ... По принцип "законния интерес" е свързан със защитата на лични права. Правото на информация е само по себе си "защита на личен интерес".

В това понятие следва да се вложи по-тесен смисъл. Широкото разбиране, че законен интерес е всеки, който не противоречи на законите и е обусловен от обществената необходимост, може да доведе именно до безразборно търсене на информация от всеки и за всичко. Под законен интерес следва да се разбира интерес, породен от конкретна, свързана с проблеми на конкретен индивид необходимост от информация, която е от съществено значение с оглед защитата на негови законоустановени права.

Други респонденти определят понятието като *субективно право* , *определено / гарантирано от закон* (27.3%):

Предпоставки, определени в нормативен акт, предоставящи на едно лице основание да упражни свое субективно право.

Интерес, регламентиран от закона. Всеки закон защитава определен вид обществен интерес.

Интерес, който не нарушава пряко или косвено действащите нормативни актове.

Трета група от 18.2% са на мнение, че това понятие *не е ясно определено от закона или няма нищо общо с проблема:*

Няма нищо общо с проблема, в смисъл че не е нужно да се обосновава "законен интерес", за да се получи каквато и да било информация, с изключение на изрично засекретената със закон.

Това е една мистерия в българското право.

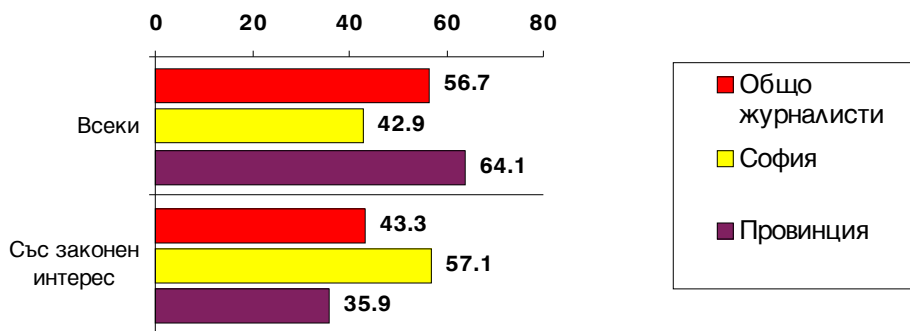
Необходимо е в закона да се даде легално определение на понятието законен интерес, включващ в съдържанието си конституционно регламентираните права на гражданите.

Не е възможна законова дефиниция на понятието "законен интерес"; ако такова понятие се дефинира, би било неизчерпателно и би довело до ограничаване правото на получаване на информация.

Сред журналистите въпросът за субекта на правото на достъп е зададен в следния вид:

Журналисти

1. Кой според Вас, трябва да има право на достъп до информация?

Преобладават разбиранията, че *всеки* трябва да има достъп до информация (56.7% общо). Тези нагласи са разпространени повече сред журналистите от провинцията, докато 57.1% от журналистите в София смятат, че достъп до информация трябва да имат само тези *обосновали законен интерес*.

3. Кой следва да е задължен да предоставя информация? (закрит въпрос)

КОД 1 - всеки служител на дадено ведомство

КОД 2 - началника на съответния пресцентър или съответната служба *Връзки с обществеността*

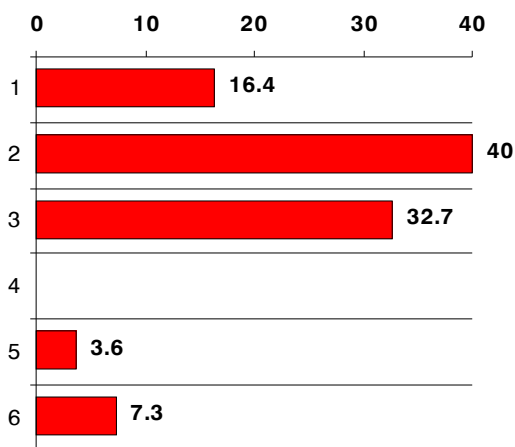
КОД 3 - служителите на специално обособен отдел към съответното ведомство

КОД 4 - специално обособено ведомство с информационни функции

КОД 5 - Друг - няма общовалиден отговор

КОД 6 - Според спецификата на даденото ведомство - ръководителят или упълномощено от него лице

Юристи: %

Отговаряйки на този въпрос, анкетиранияте са избирали един от посочените отговори. Нито един от анкетиранияте не посочва категорията 4: *специално обособено ведомство с информационни функции*

Преобладават отговорите 2 и 3, според които информацията следва да се предоставя от *началника* (40%) или *служител* на пресцентър или PR служба на ведомството.

Според една по-малка част от 16.4% *всеки служител* на ведомството трябва да предоставя информация.

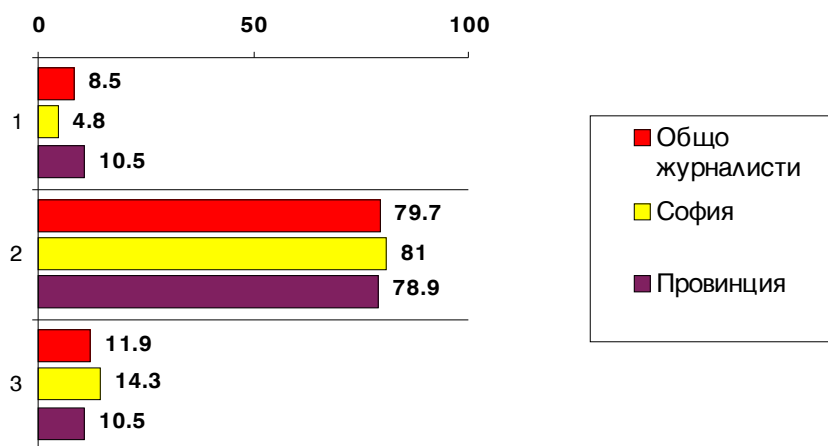
Журналисти

2. Кой според Вас, трябва да има задължението да предоставя информация?

КОД 1 - Само държавните учреждения чрез своите пресцентрове

КОД 2 - Държавните учреждения чрез специални отдели и/или служители

КОД 3 - Други: нестопански организации, PR - центрове на големи частни фирми; ръководители, упълномощени лица

Най-големи са очакванията за информация от държавните институции, представени от специализирани за това отдели (79.7%). Налице са разбираня, че ръководството на институциите е в състояние да дава най-пълноценна информация:

.... самите шефове на съответните институции

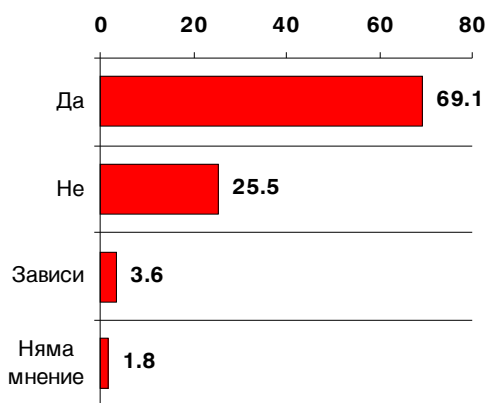
Сравнително по-малка част от журналистите (11.9%) очакват да получават информация от други организации:

..... ВУЗ, научни институти, борси, палати, сдружения, комитети, фондации

..... Правителствени организации, частни фирми, чиято дейност е обществен интерес

4. Трябва ли да съществува обща процедура за възстановяване на загубена информация, която ведомството събира в рамките на компетенциите си / да речем за изясняване причините за загубването и установяването на отговорните лица, за възстановяване, доколкото е възможно, на информацията/?

Юристи: %

Преобладаващото мнозинство от 69.1% смятат, че *трябва да съществува обща процедура за възстановяване на загубена информация:*

Естествено че трябва. Трябва да се реализира отговорност на виновните.

Да, при положение че липсата на информация оцетява търсецкия информация.

Общата процедура за възстановяване на загубената информация ще гарантира достоверността на възстановените данни.

Необходимо е да съществува такава процедура, както и процедура за налагане на дисциплинарно наказание на отговорните лица, евентуално наказателна отговорност при наличие на данни за престъпление.

Обратното мнение, че такава процедура не е необходима (25.5%) се защитава чрез аргументи като:

Не е необходимо. Такива процедури са установени в ГПК чл.98

"Процедура" - едва ли, по-скоро технически средства, "правила" при съхраняването ѝ - напр. хартиено копие + компютърно и т.н. Ако "загубена информация" означава изтрита (изчезнала, унищожена) информация, то не е необходимо. Това е уредено в специфични нормативни актове.

Не следва, защото според спецификата на всяко ведомство съществуват различни процедури - напр. производство по възстановяване на загубено или унищожено дело в съдилищата и т.н.

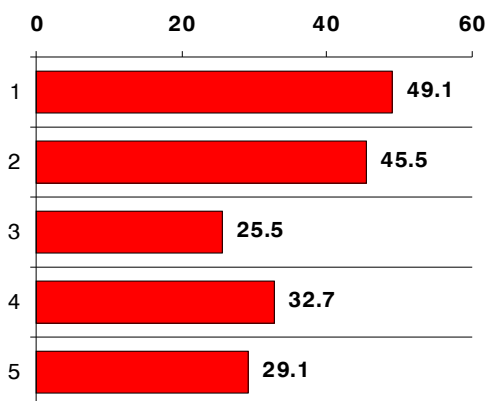
Считам, че трудно би се регламентирала обща процедура, тъй като са налице особености в съответните ведомства относно начина на събиране на информацията, вида и предназначението ѝ.

5. Какви ограничения следва да съществуват за предоставяне на информация?

- 1 - ДЪРЖАВНА/ВОЕННА ТАЙНА; НАЦИОНАЛНА СИГУРНОСТ/ИНТЕРЕСИ
- 2 - ЛИЧНА ТАЙНА - засягаща частния живот, здравословното състояние на гражданите
- 3 - ФИРМЕНА/БАНКОВА/ТЪРГОВСКА ТАЙНА - защита от нелоялна конкуренция; пазари, технологии, патенти
- 4 - СЛУЖЕБНА; СЛЕДСТВЕНА ТАЙНА
- 5 - ПРЕДВИДЕНИТЕ В КОНСТИТУЦИЯТА/ЗАКОНА

Юристи: %

Множествени отговори

Най-много юристи (49.1%) са обезпокоени за запазването на информация, засягаща държавни / военни интереси или представляваща държавна тайна:

На първо място, ограниченията трябва да се съдържат в легално определение на понятието "информация". Държавната тайна, ясно определена в закон, също е разумно да служи като ограничение.

Секретната (информация) не бива да се предоставя. Държавни тайни и интереси, вкл. икономически не бива да получават публичност.

Да не се предоставя информация представляваща държавна тайна, следствена тайна (освен в случаите, предвидени в НПК).

Запазването на личната тайна също събира значителна част от отговорите (45.5%):

... информация за личността, освен в определени случаи за "публичните лица".

... засягане права на други лица и т.н., вж. чл.41 от КРБ .

... обстоятелства, касаещи личния живот, но по-скоро в интимната сфера.

... защита на здравето и морала.

Защитата на фирмената / търговска тайна предизвиква сравнително по-малко загриженост сред анкетираните юристи (25.5%). Тя се посочва по-често в такива контексти като:

... защита на конкуренцията

... защита на производствена, технологична, научна, пазарна и др. тайна

Служебната и следствена тайна е предмет на ограничения за 32.7% от анкетираните:

Държавните служители са длъжни да пазят като служебна тайна сведенията, които са им станали известни в кръга на службата и засягат интересите на гражданите и юридическите лица.

29.1% от юристите са на мнение, че ограниченията за предоставяне на информация би следвало да се тълкуват от съществуващите закони или да се изброят нова уредба:

Те (ограниченията) трябва да са само и единствено установени със закон.

Ограниченията следва да се предвидят със закон, както например информацията относно разследването на наказателни дела, при приключване на следствието, за да не се попречи на разкриването на обективната истина.

На първо място, ограниченията трябва да се съдържат в легално определение на понятието "информация". Държавната тайна, ясно определена в закон, също е разумно да служи като ограничение.

Само законово регламентирани и то с оглед конституционния принцип за свобода на информацията и нейното ограничаване

Журналисти

4. За какъв род информация, според Вас, трябва да съществуват ограничения за достъп до информация/ моля, опишете/

ПДИ/А.С.А. Проучване Достъп до информация

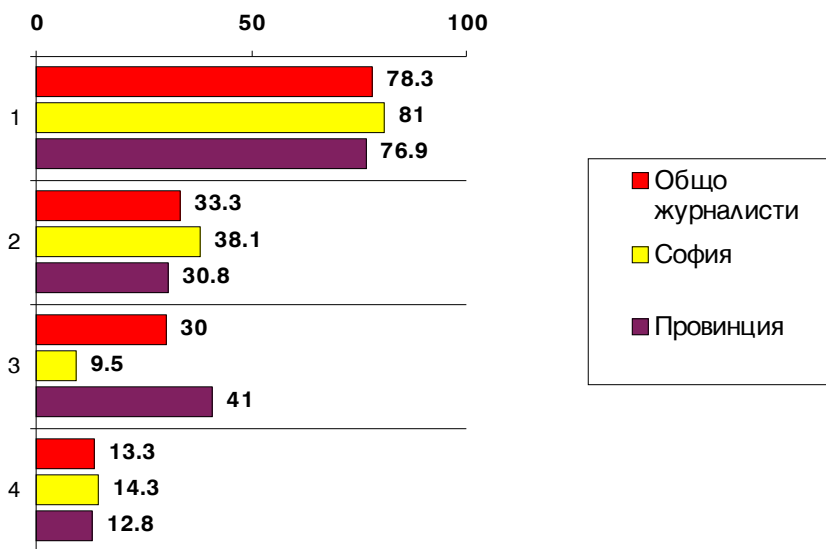
МНОЖЕСТВЕНИ ОТГОВОРИ:

КОД 1 - ДЪРЖАВНА/ВОЕННА ТАЙНА
НАЦИОНАЛНА СИГУРНОСТ/ИНТЕРЕСИ

КОД 2- ЛИЧНА ТАЙНА - засягаща частния живот, здравословното състояние на гражданите

КОД 3- ФИРМЕНА/БАНКОВА/ТЪРГОВСКА ТАЙНА - защита от нелоялна конкуренция; пазари, технологии, патенти

КОД 4 - СЛУЖЕБНА; СЛЕДСТВЕНА ТАЙНА

Журналистите разбират необходимостта от ограничаване на информацията, свързана с *държавната тайна* и *националните интереси* (78.3%). Любопитно е, че необходимостта от такива ограничения се споменава по-рядко от юристите (41.9%) - може би защото те са добре запознати с ограниченията върху такава информация в конституцията и не са сметнали за необходимо да го споменават специално:

документи, които се подготвят и не са узаконени, но са свързани с междудържавни отношения;

Друго възможно обяснение е , че занимавайки се ежедневно с *публикуване на информация* журналистите не могат да допуснат възможността секретна държавна информация да бъде *огласявана*. С тези нагласи журналистите изглеждат по-далече от *властта*, отколкото юристите.

Трето обяснение на тези високи проценти за журналистите се крие в ниските проценти за останалите възможни ограничения. Като цяло журналистите споменават почти единствено *държавната тайна* като предмет за ограничаване на информацията. В този смисъл, високите очаквания за ограничения върху секретна държавна информация могат да означават, че това трябва да *са единствените ограничения*.

... защото всяка информация, която не е държавна тайна може да бъде предоставяна на определени лица "с връзки", а информацията е предимство.

Все пак, личната тайна за журналистите също се споменава в голяма част от отговорите:

Важно за журналистите е да познават законите и международните конвенции, защитаващи правата на децата и да се съобразяват с тях, пишейки за малолетни и непълнолетни нарушители на законите ;

информация от личен характер за висшите държавни служители;

когато сведенията засягат отделни частни лица и не са от обществено значение;

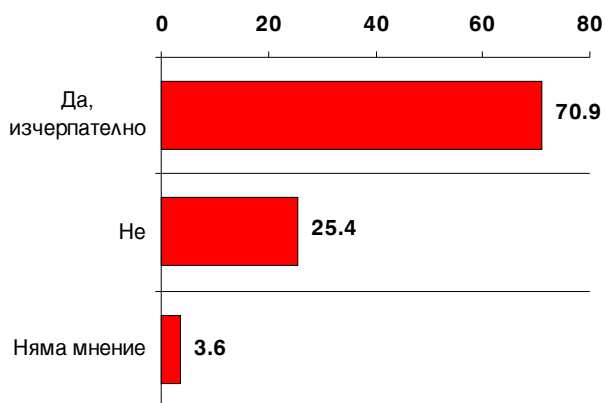
Все пак, естеството на журналистическата професия ги кара по-рядко да споменават необходимостта от зачитане на личната тайна (33.3) в сравнение с анкетираните юристи (45.5%).

Споменаването на ограничения по отношение на фирмената и служебна тайна също така се срещат, но по-рядко сред журналистите в сравнение с юристите:

...в частните фирми дори заплатата, работното време и премиалните са въпрос на вътрешно споразумение и договаряне...

6. Трябва ли, според Вас, в този закон да бъдат конкретизирани ограниченията както в сега действащия *Списък*

Юристи: %

Преобладават мненията, че ограниченията следва да бъдат изчерпателно формулирани и изброени (70.9%):

Много точно (трябва да бъдат формулирани), така че да не остави място за "разширително тълкуване".

Възможни са различни техники. Добре би било да се избягват неясни изрази като "сведения, свързани с ...".

Да, това е в интерес както на получаващия, така и на информиращия.

Ограниченията трябва да бъдат нормативно определени. Така напр. ограничението в чл.41 ал.1, изр .2 от Конституцията, свързано с националната сигурност, се нуждае в най-голяма степен от законова регламентация, тъй като се отнася до информация, която поначало се поддава на класификация и е възможно да бъдат конкретизирани фактите и обстоятелствата, подлежащи на ограничение.

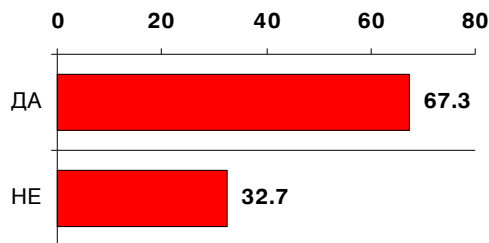
От друга страна, 25.4% са на мнение , че не е необходимо изчерпателно регламентиране, а по-скоро формулиране на основните принципи:

Има два подхода - единият е ограниченията да бъдат изброени в списък, както е досега; а другия - да се даде определение на сигурност, отбрана и т.н. Изброяването е по-примитивно, но по-лесно за прилагане.

..... не под формата на списък, а на типове хипотези.

7. Следва ли, според Вас, в закона да се описва процедурата по засекретяване на документи?

Юристи: %

Над 2/3 от анкетиранията са на мнение, че в закона следва да се описва процедурата по засекретяване на документи :

Да, за да не се "Унищожават" по грешка.

Определено да - още повече, че при засекретяване на електронни носители тази процедура може да е много проста и ясна.

Да, в противен случай може неоснователно да се твърди, че документът съдържа тайна информация и така безпричинно да бъде засекретен. Решенията на засекретяващия орган трябва да бъдат обжалвани по реда на ЗАП .

В общи линии трябва, за да се търси след време персонална отговорност.

Противоположното мнение (32.7%) се мотивират с такива аргументи:

Не. Това би могло да се регламентира с подзаконов нормативен акт, издаден въз основа на закона.

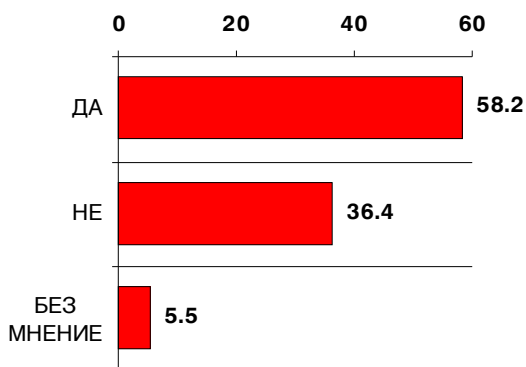
Не следва, защото тази процедура е установена в друг нормативен акт - оня, който предвижда обстоятелствата, обект на държавна, военна, служебна, търговска, научна и пр. тайна. Там би следвало да се уреди самата процедура.

Не. В един закон едва ли е необходимо да се описва процедурата, но трябва да се каже кой и при какви условия засекретава.

Не, освен ако не е описана в най-общ вид. Всяко ведомство следва да определя процедурата според спецификата в дейността си.

8. Търговската и стопанска тайна следва ли да се регламентират отделно и в закона, регламентиращ достъпа до информация?

Юристи: %

Подкрепата на това *търговската и стопанска тайна да се регламентират отделно и в закона, регламентиращ достъпа до информация (58.2%)* се основава на аргументи като:

Да, за да се изясни понятието и да се избегне тълкуването.

Да, защото това е свързано с изчерпателното формулиране и изброяване на ограниченията при предоставяне и искане на информация. Понятията следва да са пределно изчистени, за да се избегнат недоразумения и произволно тълкуване и прилагане на закона.

Да. Там може изрично да се посочи, че такава тайна са всички сведения, за които закона не предвижда вписването им в публични регистри.

Да, за да се знае какво не трябва да се иска.

Необходимо е. С нарушаването на търговската и стопанската тайна биха могли да се засегнат важни интереси и да последват значителни вредни последици за съответния търговски субект.

Противното мнение поддържат тези (20%) които смятат, че

..... те ще бъдат "специални" към общия закон за информацията.

Това са друг вид ограничения, продиктувани не от обществен, а от частен интерес и трябва да се третира в други закони.

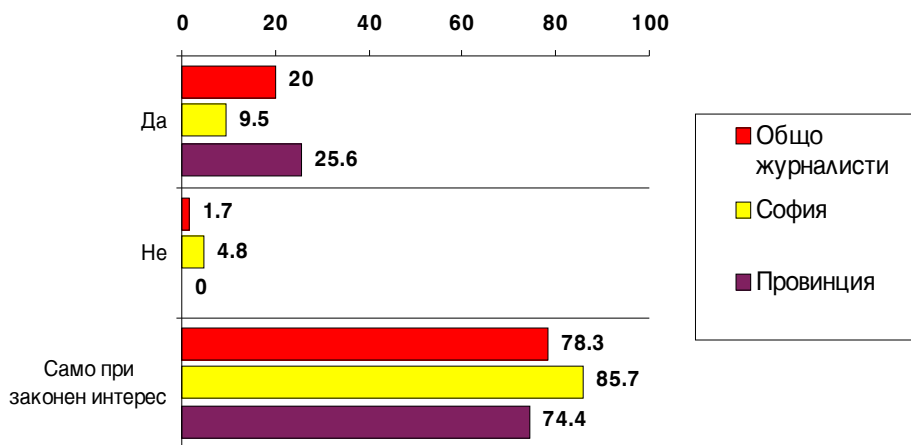
Не, те са регламентирани в специални закони. Следва да се даде възможност на всяко учреждение съобразно спецификата на дейността си да уреди този въпрос без противоречие със законите.

Всеки търговски субект сам преценява за себе си кое влиза в понятието търговска тайна по отношение на неговите дела.

Достъпът до информация, свързана с търговската, банковата тайна и др. подобни е регламентиран и се регламентира в специалната нормативна уредба - Търговски закон, Закон за банките и др. Следователно, това не е необходимо да бъде включено в съдържанието на общия закон.

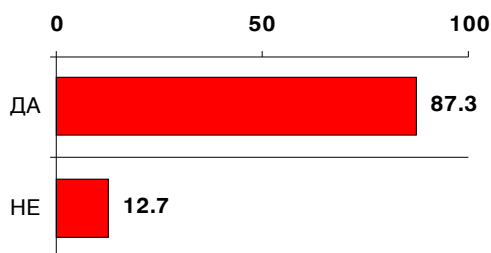
Журналисти

3. Следва ли фирмите да бъдат задължени да дават информация?

Има общо разбиране, че стопанската тайна трябва да бъде защитена от закона. Все пак, в провинцията сравнително голяма част от анкетираните журналисти (25.6%) смятат, че фирмите могат да бъдат задължени без уговорки да дават информация.

**9. Следва ли специално да бъде регламентирана защитата на личната тайна?
Юристи: %**

Любопитно е , че защитата на личната тайна предизвиква повече загриженост сред анкетираните (87.3%), отколкото търговската (58.2%). Аргументите за изричното регламентиране на защитата на личната тайна са:

Да, това следва да се направи за медицински данни, данни станали известни на лицата, събиращи информация по служебен път...

Неприкосновеността на личността, прокламирана в конституцията изисква изрична защита на личната тайна в отделен закон.

Да. Трябва да се прави разграничение между обикновени лица и "публични личности", като последните се разделят на категории с оглед защитата на техните лични тайни. Трябва да има лични тайни, които остават абсолютно неприкосновени дори и за "публичните личности".

Да, но следва да се направи разграничение между личен и интимен живот на хората, които са публични личности.

Да, като същевременно се създадат гаранции срещу неправомерно събиране и обработка на персонални данни.

Тези, според които защитата на личната тайна не трябва да се регламентира специално (12.7%) са на мнение, че тя е добре защитена от конституцията и други нормативни актове:

Според мен достатъчна е конституционната уредба.

Тя се регламентира като принцип от по-висш закон - Конституцията.

Защитата на личната тайна във всичките и проявления е регламентирана в Конституцията. От друга страна, съгласно чл.5, ал.4 от Конституцията,

Европейската конвенция за правата на човека има непосредствено, пряко действие без опосредяване с друг акт, а тя също третира този въпрос.

Много е относително като понятие. Доколкото това засяга правата на личността и в дадения момент има наказателно-правна защита.

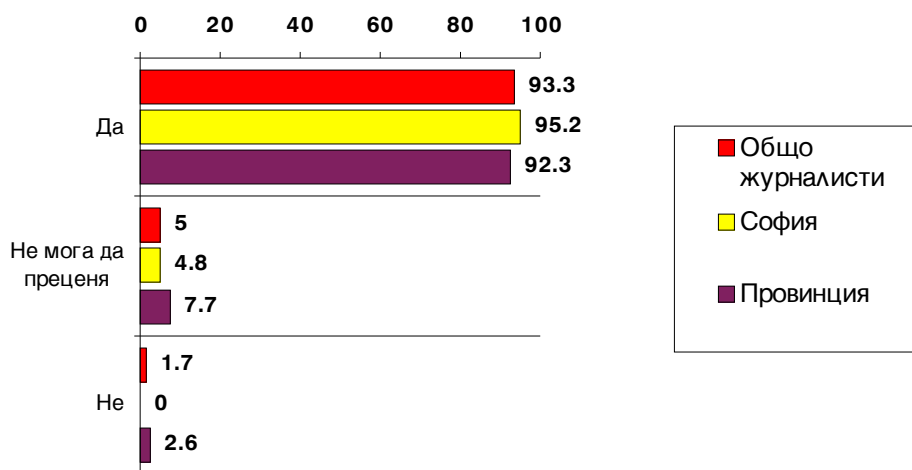
Въпросът за личната тайна при журналистите е зададен с друга формулировка:

Журналисти

5. Държавните органи и учреждения събират

от гражданите и юридическите лица различна информация.

Трябва ли, според Вас, чрез закон да бъдат описани техните задължения да осигуряват достъп до част от тази информация, /моля, обосновайте се/?

Почти всички анкетирани журналисти разбираемо очакват да имат достъп до лична или стопанска информация. По-любопитни са аргументите за това:

Една част от журналистите очакват да получат макар и минимален достъп до подобна информация от обществен интерес:

... да, така поне ще се чувстват задължени да дават някаква информация, макар и минимална, а това е за предпочитане пред нищо;

... за различни статистически обобщения и изследвания- за осъществяване на адекватен данъчен контрол;

... да, защото получаването, обобщаването, анализирането и публикуването представят една точна картина на обществото;

...; да, защото институциите са създадени да обслужват гражданите. Информацията, която имат не е тяхно притежание. Тя принадлежи на обществото и данъкоплатците, които финансират дейността на държавните служби.;

Други се аргументират с опита в развитите страни:

във високо развитите общества това са регламентирани отношения, а отвъд ... журналистите преценяват струва ли си риска;

Голямата част от отговорите са свързани с опасения за злоупотреба, ако достъпа до информация не е регламентиран:

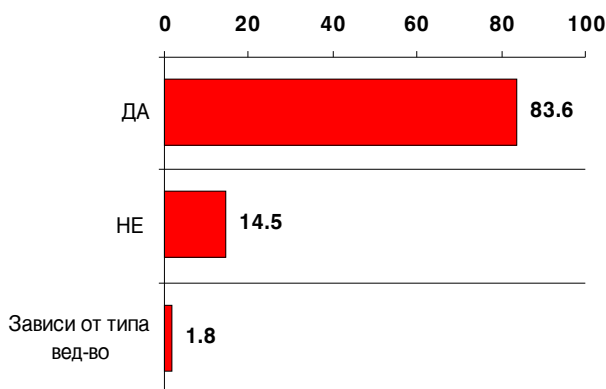
да, законът трябва подробно да описва сроковете, начините и обема на информацията, която държавните учреждения събират и следва да предоставят на обществеността. Такива са например информацията от статистиката, митниците, събираемостта на данъците и др.п.;

задължително е, защото иначе може да се злоупотреби или да се създаде нова ДС;

да, трябва, защото събраната от тях информация остава в тайна от самото общество;

10. В случаите, когато исканата информация е с ограничен достъп, съответният служител следва ли да мотивира писмено отказа си, с посочване на правното основание?

Юристи: %

Преобладават мненията, че служителят следва да мотивира писмено отказа за даване на информация (83.6%). Най-често срещаната аргументация е, че това дава възможност за обжалване пред съда или за установяване законсъобразността на отказа:

Разбира се. Исканията информация следва поне да бъде информиран, и то мотивирано, за причините, налагащи отказ да се предостави търсената информация. Това е необходимо и с оглед евентуална защита на интересите на търсецията информация. Мотивираният отказ създава условия и за адекватна защита срещу него.

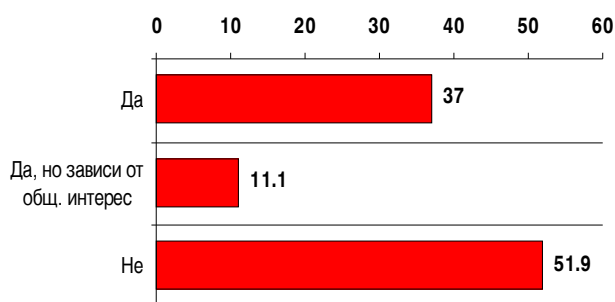
Задължително с посочване на правното основание. Това улеснява обжалването на отказа.

Да, въпреки че мотивираният отказ едва ли ще може да бъде обжалван.

Да, за да може да се обжалва по реда на ЗАП.

11. Следва ли държавния орган по своя преценка да може да направи публична информация, която попада в категориите на защитена от закона тайна, когато тази информация засяга обществени интереси?

Юристи: %

Утвърдителните отговори представляват 37% от мненията на юристите. В повечето случаи те са съпроводени с уговорката, че *това трябва да е специално регламентирано от закона*:

След спазване на определения в закона ред.

Да, но само в изрично определени случаи и на строго определени основания; в противен случай би се достигнало до нарушаване на личните права и свободи да се дефинира също понятието "обществен интерес".

Да, след съгласуване с орган, имащ по-широк кръг от членове, за да се избегне субективизма и злоупотребата.

Други 11.1% също поддържат публикуването на защитена от закона информация, но само ако *общественият интерес е значителен*. Анкетираният смята, че тук е необходимо изясняване и допълнително дефиниране на понятията:

Да, стига общественият интерес да е значителен. В тази връзка следва строго да се регламентира и понятието "значителен обществен интерес".

Да, но тази преценка следва да се извършва въз основа на законово определени критерии и предпоставки.

Все пак, мнозинството от анкетиранияте юристи са на мнение, че *не бива да се прави публична защитената от закона информация:*

Не. Недържавните органи, медиите и др. обществени организации трябва да се погрижат да информират обществото за това. Държавният орган е длъжен да не предоставя информацията, ако е така по закон.

Според мен не би следвало с административен акт да се постига резултат, забранен от закон. Компетентно за това би следвало да бъде само НС .

Въпреки това, налице са разбирания, че такава информация винаги може да стане публична - по един или друг начин:

Не. Това обаче ще може винаги да става на практика чрез подставени лица, журналисти и т.н.

12. Следва ли да са в кръга на изискуемата информация, съобщения, правилници, незавършени документи, протоколи от поверителни съвещания на държавния орган или учреждение?

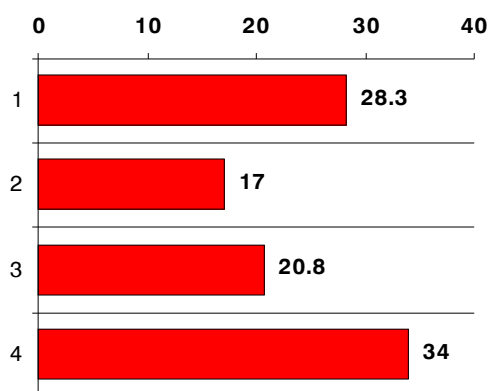
КОД 1 - ДА

КОД 2 - СЪОБЩЕНИЯ И ПРАВИЛНИЦИ - ДА. ПРОТОКОЛИ И НЕЗАВЪРШЕНИ ДОКУМЕНТИ - НЕ

КОД 3 - ДА, АКО НЕ СА ОБЕКТ НА ДЪРЖАВНА ТАЙНА ИЛИ ДОСТЪПА ДО ТЯХ НЕ Е ОГРАНИЧЕН/ПОВЕРИТЕЛЕН

КОД 4 - НЕ

Юристи: %

Липсва единодушие за това дали поверителни документи, правилници, съобщения и незавършени документи следва да могат да се изискват . Като цяло, преобладават (34.0%) негативните отговори :

Не, разбира се - иначе защо са били поверителни?

Не. Оценката за работата на държавните органи се прави от техните окончателни актове

Една част от анкетираните (17.0%) разграничават тези информации и смятат, че съобщения и правилници следва да бъдат изискуеми, докато протоколи и незавършени документи - не:

Съобщения и правилници - да. Незавършени документи и протоколи от заседания - само по съдебно удостоверение.

Да, без незавършените документи. За поверителните протоколи да важи редът за секретна информация.

Само завършени документи, респективно актове могат да бъдат в кръга на изискуемата информация, тъй като противното води до необективност. Завършеният документ може да носи различна информация от проекта за такъв.

Все пак 28.3% са на мнение, че всички тези документи могат да бъдат изискуеми: *Да, доколкото не са окончателни и за да не се използва информацията от тях с друга цел.*

Други 20.8% смята, че такива документи могат да бъдат изискуеми, ако не са обекта на държавна тайна или достъпа до тях не е ограничителен/поверителен:

По принцип следва да са в този кръг, но отделни нормативни актове могат да останат извън него. Не може всичко да се мери с един аршин и да се въведе общо правило.

Да, ако съдържанието им не е ограничено на друго основание

13. Трябва ли да се спазва определена форма при подаване на молба за достъп до информация?

КОД 1 - ДА

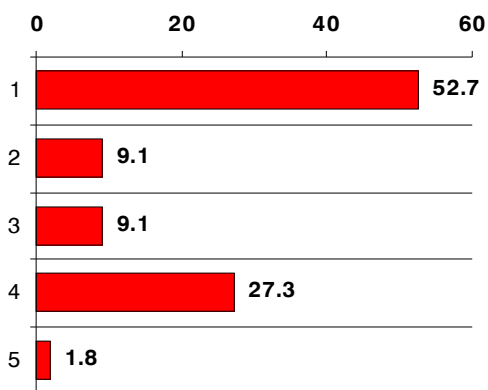
КОД 2 - ДА, ОПРОСТЕН ОБРАЗЕЦ С ОСНОВНИ ДАННИ, ОБЩ ЗА ВСИЧКИ СЛУЧАИ

КОД 3 - САМО В ОПРЕДЕЛЕНИ СЛУЧАИ/ВЕДОМСТВА

КОД 4 - НЕ

КОД 5 - НЯМАМ МНЕНИЕ

Юристи: %

Преобладават (52.7%) мненията, че е необходимо да се спазва определена форма при подаване на молба за достъп до информация:

Да, определен формуляр.

Да, за да може онзи, до когото се отнася информацията също да знае кой се е интересувал от него и дали въобще някой се е интересувал.

Да, като молбата трябва да бъде мотивирана, да съдържа изчерпателни данни за личността на търсещия информация, характера и съдържанието на исканата информация и за предназначението ѝ.

Да, за да не възникват спорове относно поисканата и дадената информация.

Да, ще се улеснят нещата.

Допълкова, доколкото може да се осъществява контрол по отношение на искащата информация.

Други 9.1% поддържат необходимостта от формуляр, но настояват той да е пределно опростен:

Да, трябва да има минимални формални изисквания.

Въвеждането на опростени образци - искания, които да не се попълват лично от молителя би улеснило достъпа до информацията.

Друго условие за 9.1% от анкетирания е този формуляр да се използва само за определени случаи / ведомства:

... Само в определени ведомства, свързани с националната сигурност.

В определени случаи. Ако не е предвидена форма, администрацията не може да я наложи, за да си улесни работата, например.

В случаите, предвидени от специалния за това закон, би било уместно да се спазва определена форма.

Сравнително голяма част от мненията (27.3%) са против въвеждането на формуляр. Най-честият аргумент е, че по този начин би се увеличила бюрокрацията, или че това би предпоставило възможност за отказ:

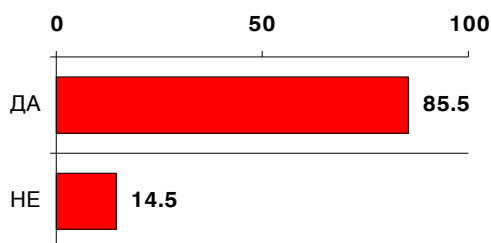
Не, защото не формата за искане, а достъпността на информацията е определяща. Каквато и форма да бъде възприета, тя само ще усложни отношенията между тези, които търсят и онези, които притежават информация.

Няма защо. Това би било само формално основание за отказ и забавяне на процедурата.

Не, това следва да е в зависимост от процедурите на съответното ведомство.

14. Трябва ли според Вас в закона да са описани формите на достъп до информация /копие, справка, прочит/?

Юристи: %

Повечето от анкетираните юристи смятат, че в закона би следвало да са описани формите на достъп до информация /копие, справка, прочит:

Желателно е. Би улеснило приложението на закона.

Да, за да се избегне възможността за отказ тя да бъде предоставена в определена форма.

Да, като достъпни по принцип трябва да са всичките, освен може би копията от секретна информация.

Аргументите против това (14.5%) са основани най-често на разбирането, че формите могат да внасят бюрокрация или ограничения в достъпа до информация:

Не, защото не формата за искане, а достъпността на информацията е определяща. Каквато и форма да бъде възприета, тя само ще усложни отношенията между тези, които търсят и онези, които притежават информация.

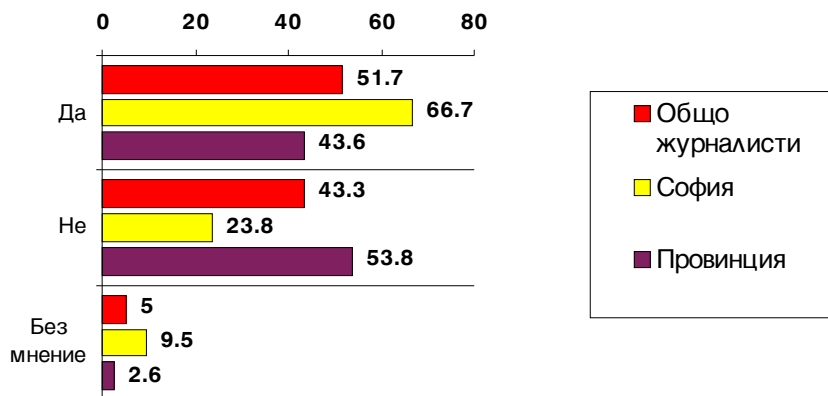
Не, формите на достъп могат да са всякакви, стига да не противоречат на закона.

Никога не може да се изчерпят формите, нито пък да се предвиди най-подходящата форма, в която в конкретния случай трябва да се даде информация.

Проблемите на формите и начините на достъп при журналистите са изследвани в по-различен контекст:

Журналисти

10. Трябва ли, според Вас, да има описание на формата, в която ще бъде предоставена информация /оглед, прочит, копиране или включване в обществено достъпна база данни/?

Формата на предоставяната информация разделя мненията на анкетиранияте журналисти, като софиянци в по-голяма степен предпочитат регламентирана форма (66.7%), за разлика от журналистите от провинцията (43.6%).

Тези които подкрепят регламентираната форма смятат, че

...законът трябва да създаде такава институция, която да организира обществено достъпна база данни;

...от това зависи степента на достоверност,

...да, като изрично се опишат и обосноват случаите, в които не се разрешава публикуването на дадена информация;

... да, това ще улесни работата на журналисти и граждани и ще предотврати излишни конфликти с държавните служители; - задължително. В противен случай ще възникнат противоречия предоставена ли е информацията или не;

Обратното мнение е мотивирано с аргументите, че *формата* предполага ограничения:

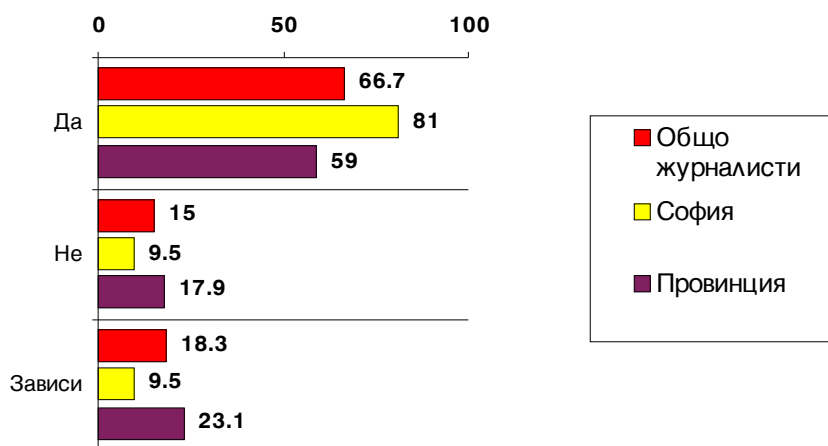
не, за да няма целенасочени ограничения;

не, стига да е представителна; не, освен ако събитието не е с развитие;

Журналисти

6. Трябва ли, според Вас, да бъде описан

начина , по който на практика да се осигурява информация?

Повечето журналисти, особено тези от София (81.0%) очакват в закона да *бъде описан начина по който да се осигурява информацията*, надявайки се това да облекчи професионалната им дейност.

Една част от анкетираните (18.3%), особено от провинцията (23.1%) смятат, че регламентирането на начина за осигуряване на информация е необходимо *само в някои случаи*:

Когато информацията е вид тайна, но с голямо обществено значение и интерес;

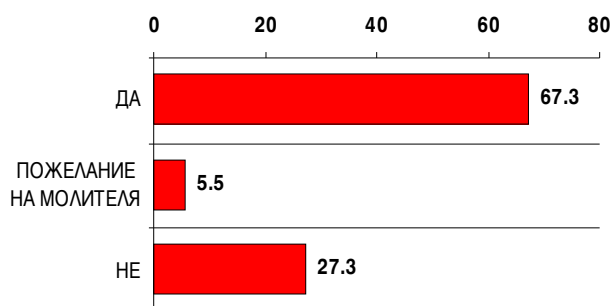
Да се регламентира за по-специфична информация или когато справка е обемна, много специализирана и иска намеса на висококвалифицирани кадри;

Други разбират негативната страна на подробните регламентации:

Описанието на начина на достъп до информация е нож с две остриета, защото в едни случаи може да улесни, а в други да дава възможност за отказ от информация;

15. Трябва ли да се предвиди в общия случай издаването на документ с исканата информация и следва ли той да има задължителни реквизити?

Юристи: %

Преобладават отговорите, че документ е необходим (67.3%). Повечето от тези анкетираните, обаче не поддържат необходимостта от *задължителни реквизити*:

Документ - да. Колкото до задължителни реквизити, това е въпрос на целесъобразност. Може да се изброят по подобие на административен акт.

Една малка част от 5.5% смятат, че документ следва да бъде издаван по *желание на молителя*.

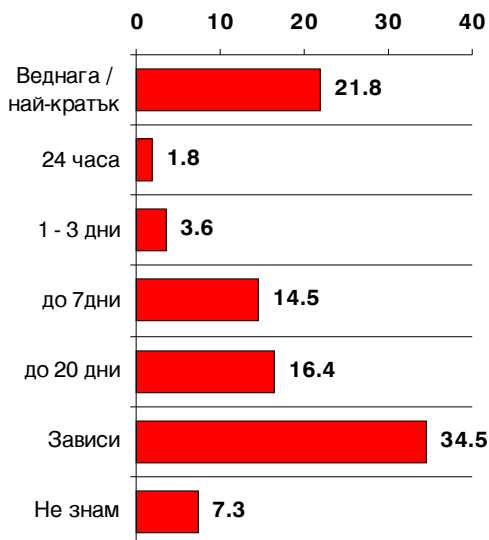
27.3% са на мнение, че *не е необходимо издаването на документ с исканата информация*:

Документът има официална удостоверителна сила, но в повечето случаи исканата информация не е от такова естество, че да е необходимо да се удостоверява с официален документ.

Информацията може да има най-различен характер, поради това и надали е най-удачно да се въвеждат задължителни реквизити на издавания документ.

16. Какъв да бъде срока за разглеждане на молбите за достъп до информация?

Юристи: %

Отговорите са разделени от две основни разбирания. Първото е, че е необходимо регламентиране на срок в закона (58.2%), а второто е че *срока следва да зависи от вида и обема на информацията* (34.5%).

Зависи от информацията. Ако е такава, събирана от държавни органи - 14 дни.

В зависимост от обема и характера на информацията. Ако е необходимо да се направи справка и е нужно време, следва да се осигури такова. В бързи случаи, следва да се регламентира кои са те, срокът следва да се съобрази с естеството на исканата информация.

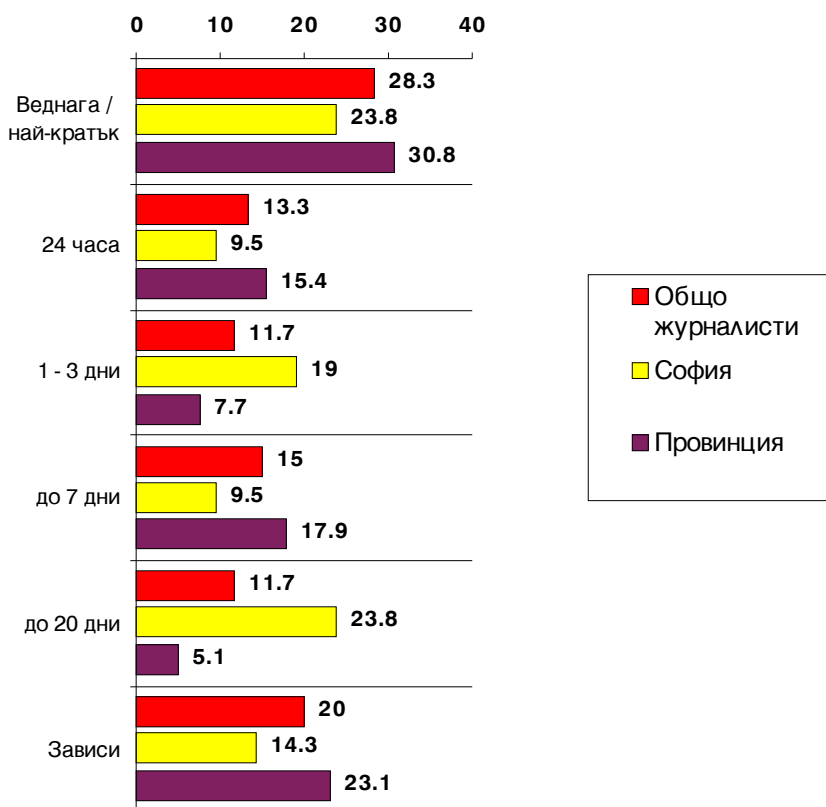
Мнозинството от тези, които смятат, че е необходимо фиксирането на определен срок мислят, че това трябва да става *веднага или до 24 часа* (23.6%). Другият, най-често споменаван срок е *до 20 дни* (16.4%).

Да се разграничи срока за разглеждане на молбите от срока за предоставяне на информацията.

Срокът за разглеждане на молбите би трябвало да е общ и кратък, докато срокът за предоставяне - диференциран.

Журналисти

9. Какъв според Вас трябва да бъде приемливия срок за предоставяне на информация на налична информация?

Очакванията на журналистите са за по-кратки срокове с малко-по крайни оценки: Отговорите веднага са с около 7% повече, докато отговорите *зависи от вида/ обема и т.н.* са с около 15% по-малко от тези на юристите.

в зависимост от обема на техническия носител, но във всеки случай в най-кратък технологичен срок;

в зависимост от характера на медиите - веднага за агенциите, малко по-късно за радиото и телевизията и най-накрая - за вестниците и списанията;

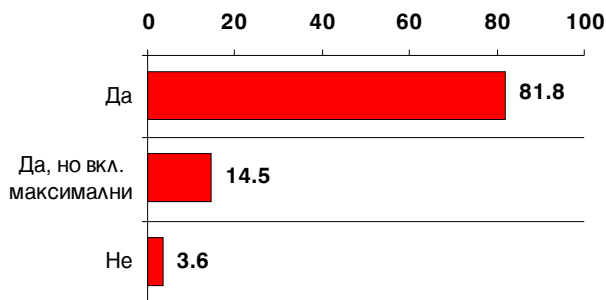
с оглед технологичния цикъл на работа в пресата (ранно затваряне на броя) - до час-два;

Ако информацията се нуждае от обработка възможно е да се говори за срок от няколко дни;

ако не е необходимо технологично време - веднага;

17. Допустимо ли е да бъдат предвидени различни срокове с оглед различните видове информация и трудностите по събирането ѝ?

Юристи: %

Макар, че едва 34.5% от анкетираните отговарят на предния въпрос, че срокът следва да зависи от вида и обема на информацията, запитани дали това е *допустимо*, мнозинството отговарят утвърдително:

Да. Възможно е да се предвиди общ срок и случаите, в които е допустимо удължаването му.

Да. Нещо повече - трябва да бъдат предвидени и да може да се използват предимствата на "мълчаливия отказ" по ЗАП.

Други 14.5% смятат, че за това е необходимо да се укажат максимални срокове:

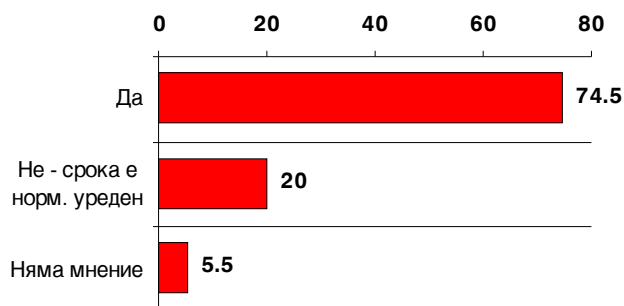
Да, но законодателят следва да укаже в какви максимални срокове да се даде достъпа.

Едва 3.6% отричат възможността да се диференцират сроковете за различните видове и обем информация:

Информацията съществува или не и следователно не е нужен различен срок за разглеждане на информацията.

18. Ако в закона се предвиди различен срок, следва ли молителят да бъде информиран за срока, в който ще му бъде даден отговор?

Юристи: %

Мнозинството от 74.5% са на мнение, че в случай на срок различен от регламентирания, молителят следва да бъде уведомен:

Обезателно. В противен случай ползвателят би бил неоправдано разтакаван.

Да, това е наложително и с оглед осигуряване възможност за своевременна и адекватна защита срещу евентуален отказ да се даде информация.

Задължително е, защото след предоставянето ѝ информацията може да е остаряла.

Противното мнение (20%) се защитава от аргументи като:

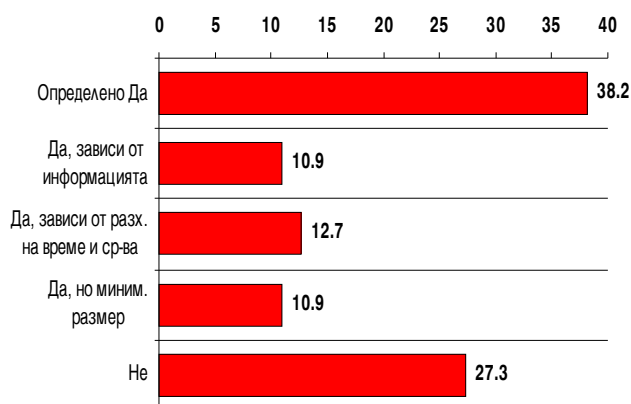
След като срокът за отговор е нормативно определен, не е необходимо молителят да бъде уведомен за този срок.

Това няма да е нужно, щом в закона сроковете ще бъдат определени в зависимост от характера на исканата информация.

Не е нужно, тъй като случаите ще бъдат регламентирани, както и сроковете за различните случаи.

19. Трябва ли да съществуват такси за предоставяне на информация?

Юристи: %

С различни уговорки, преобладават утвърдителните отговори (Общо “да” възлиза на 72.7%).

38.2% твърдо смятат, че за предоставяната информация трябва да се плаща:

Да, за да се избегне безпричинното и без значителен повод търсене на информация. Таксите са и конкретна форма за възмездяване на държавата за положен от нейните служители труд.

10.9% смятат, че заплащането трябва да зависи от информацията:

Зависи от особеностите на събирането на тази информация.

В зависимост от статута на искания достъп до информация.

Други 12.7% обвързват таксуването с разхода на време и средства:

Като себестойност на услугата.

Таксите не бива да надхвърлят костуемата цена на вложените материали.

Да, ако изисква допълнително натоварване на служители и техника.

Други 10.9% правят уговорката, че таксите трябва да са минимални за да не ограничават достъпа до информация:

Да, разумно определени, достъпни държавни такси, за да не се оцети правото на информация. Да се отчетат и възможностите за самофинансиране на регистрите (информационните системи). Въпросът е свързан и с публичността на регистрите.

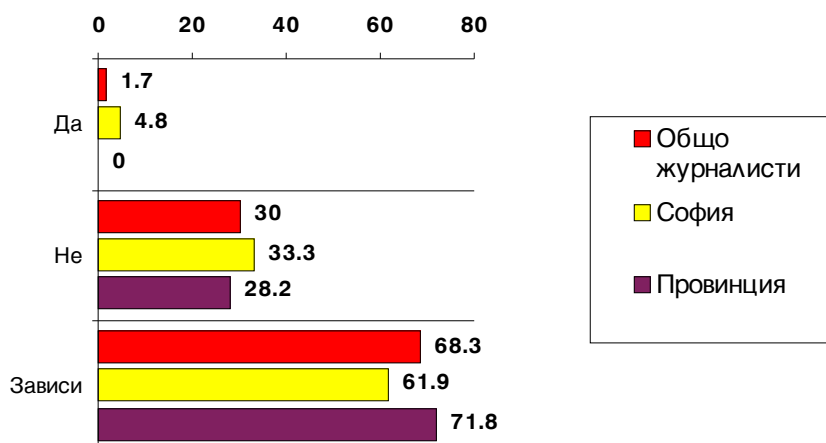
Тези, които отричат необходимостта да се заплаща предоставяната информация твърдят, че:

... Това ще доведе до корупция, защото всеки има право на информация.

Не е задължително. По-скоро не, за да не заприлича на търговия.

Журналисти

7. Смятате ли, че трябва да бъдат въведени такси за получаване на информация от държавни учреждения?

Отговорите на журналистите са по-еднообразни, като преобладават очакванията, че ако има такси те трябва да покриват себестойността на услугата (68.3%).

Все пак, докато изцяло утвърдителните отговори при юристите са 38.2%, едва 1.2% от журналистите (които най-често ще трябва да плащат) са съгласни с въвеждането на такси.

Не - Това трябва да бъде съобразено в бюджета; интересът трябва да бъде взаимен

20. Ако се предвиждат такси, трябва ли получаването на отделни категории информация да не бъде таксувано? Въз основа на какви критерии?

1 - ДА

2 - ДА, ВЪЗ ОСНОВА НА ВИДА/КАТЕГОРИЯТА И ОБЕМА ИНФОРМАЦИЯ (АКО РАЗХОДИТЕ СА МИНИМАЛНИ ИЛИ СТАВА ДУМА ЗА ПУБЛИЧНИ РЕГИСТРИ)

3 - ДА, АКО ЗАСЯГА СУБЕКТИВНИТЕ ПРАВА НА ГРАЖДАНИТЕ/СПОРЕД ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕТО ѝ

4 - ДА, ВЪЗ ОСНОВА МАТЕРИАЛНОТО ПОЛОЖЕНИЕ НА ИСКАЩИЯ ИНФОРМАЦИЯ (СОЦИАЛНО СЛАБ, АКО Е ЕЛЕМЕНТ ОТ ТРУДОВИТЕ ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА ЛИЦЕТО, ЗА СОЦИАЛНИ ДЕЙНОСТИ)

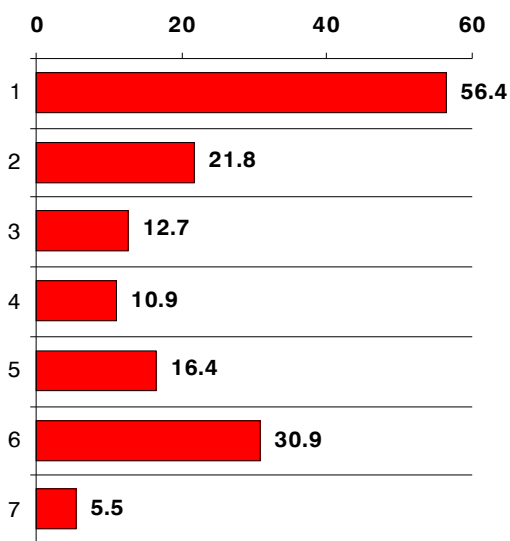
5 - ДА, ВЪЗ ОСНОВА НА ОБЩЕСТВЕНИЯ ИНТЕРЕС КЪМ НЕЯ (ЗА МЕДИИ, ДЪРЖАВНИ ИНСТИТУЦИИ.)

6 - НЕ

7 - НЕ ТРЯБВА ДА ИМА ТАКСИ

Юристи: %

Множествени отговори

Отговорите сочат дали определени категории информации би трябвало да не се таксуват и ако да - по какви критерии. Мнозинството от 56.4% смятат, че такива преференциални категории би трябвало да съществуват. В повечето случаи анкетираните посочват по няколко фактора, които могат да послужат като критерий за таксуване.

Най-често (21.0%) анкетираните посочват вида и обема на информацията:

Такава информация, която не изисква големи разходи....

На второ място, в 16.4% от случаите се споменава критерият обществен интерес:

Не трябва да бъде таксувана такъв вид информация, която е в държавен и обществен интерес.

Да, в зависимост от това какви права защитава. Ако е за държавата, децата, здравеопазването - да не се таксува.

Друг често споменаван критерий (12.7%) са субективните права на гражданите:

Да - тези, засягащи личните права и свободи на гражданите и правото на журналистите да бъдат ретранслационен информационен източник.

Материалните възможности на искащия информация са основание за безплатно предоставяне на информация според 10.9% от анкетираните:

..... с оглед социалното положение на молителя.

21. Следва ли един от тези критерии да бъде предназначението на информацията съответно за стопански или нестопански цели?

КОД 1 - ДА

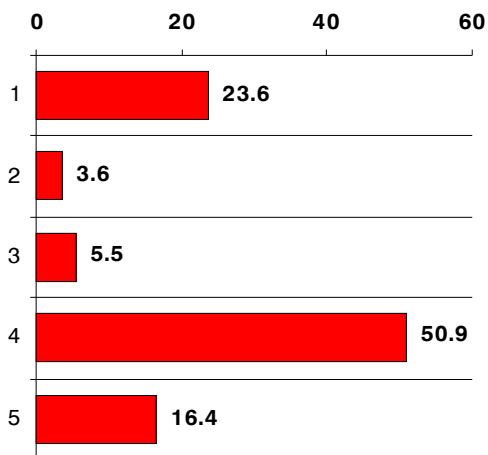
КОД 2 - В ЗАВИСИМОСТ ОТ ИСКАНАТА ИНФОРМАЦИЯ И ПРАВОТО ЗА ПОЛУЧАВАНЕТО ѝ

КОД 3 - ДА, ПО ОТНОШЕНИЕ РАЗМЕРА НА ТАКСАТА

КОД 4 - НЕ

КОД 5 - НЯМА ОТГОВОР

Юристи: %

Диференцирането на таксата по *стопански* признак се подкрепя твърдо от 23.6% от анкетираните. 9.1% дават условни отговори, като 3.6% са на мнение, че диференцирането по стопански признак следва да става в зависимост от типа информация или правата на искащия информация

Други 5.5% смятат, че такова диференциране е подходящо в зависимост от размера на таксата:

Само с оглед по-високо заплащане.

Не изобщо за освобождаване от такса, а само по отношение на размера ѝ.

Все пак, повечето от анкетираните (50.9%) са против диференцирането на таксата по стопански признак - най-вече защото веднъж получена информацията трудно може да бъде ограничена в използването и:

Трудно е да се разграничат целите във всеки конкретен случай.

Не. Търсецията информация може да не желае да обяснява за какво му е - просто трябва да докаже финансова нужда - оцеляване при липса.

22. Следва ли определени лица да бъдат освобождавани от такси? / Ако смятате, че това трябва да стане, кои да бъдат те?/

Юристи: %

Множествени отговори

Нагласите за социална справедливост натежават в мненията на анкетираните. Едва 3.6% смятат, че студенти или журналисти следва да се освобождават от такси, докато за социално-слабите тези проценти са 32.7%.

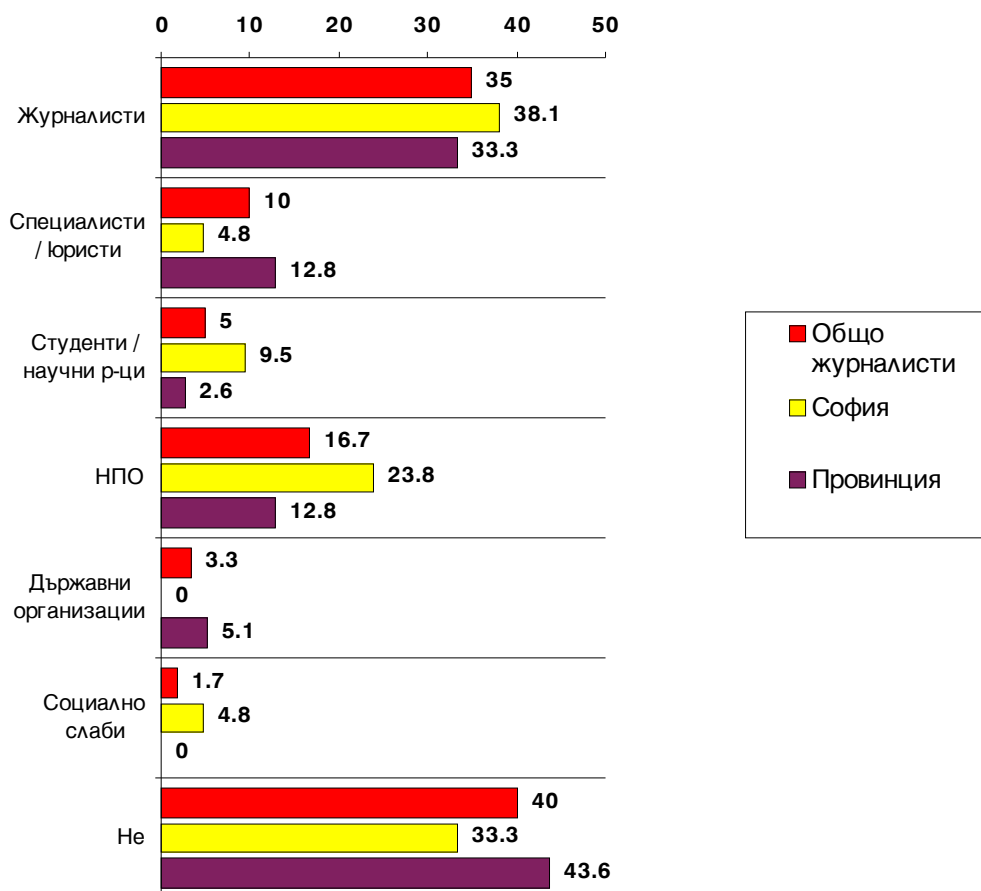
Лица с ниски доходи, за които изискуемата информация има изключително значение за защита на личните права и интереси.

..... лицата за които има обективни данни, че не са в състояние да поемат таксите, а законният им интерес им дава право на информация.

Все пак, значителна част от 30.9% са против преференциите в определянето на таксите.

Журналисти / Множествени отговори

8. *Ако смятате, че това е необходимо трябва ли да съществуват преференции за дадени групи и кои, според Вас, могат да бъдат тези групи?*

Разбираемо е журналистите да очакват специални права в достъпа до информация (35%). По-любопитно е, че докато само 3.6% от юристите смятат, че *журналистите* трябва да имат преференции, то 10% от журналистите са на мнение, че *юристи/специалисти* би трябвало да имат особени преференции.

Друга особеност е в коренно различните нагласи към социално слабите - докато журналистите са склонни да позволят преференции за специалисти и НПО (23.8%), то юристите предпочитат социално слабите (32.7%).

Все пак, за журналистите, най-правилното решение е да няма такси въобще (40%).

В този смисъл, различията в нагласите за преференции разкриват по-скоро разбиранията на журналисти и юристи за ролята на различни социални групи в обществения живот като цяло, а не конкретно по отношение на достъпа до информация. Тези различия характеризират юристите като защитници на социално слабите, а журналистите като привърженици на социално активните (НПО, специалисти, журналисти).

23. Следва ли обжалването на отказ да се даде информация:

А/ да бъде атакувано първо пред горестоящия административен орган

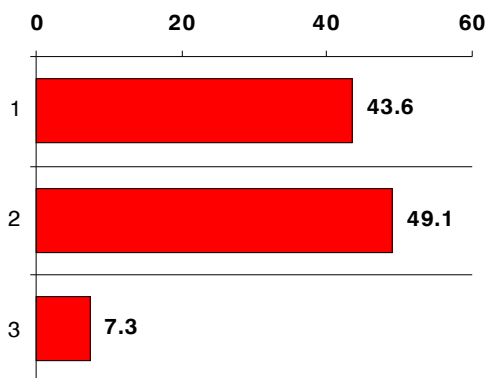
Б/ да е възможно да се атакува и направо по съдебен ред в съответствие с разпоредбите на ЗАП, каквато е и логиката на чл.15 ЗООС?

КОД 1 - ДА БЪДЕ АТАКУВАНО ПЪРВО ПРЕД ГОРЕСТОЯЩИЯ АДМИНИСТРАТИВЕН ОРГАН

КОД 2 -ДА Е ВЪЗМОЖНО ДА СЕ АТАКУВА И НАПРАВО ПО СЪДЕБЕН РЕД В СЪОТВЕТСТВИЕ СЪС ЗАП

КОД 3 - ПО ДРУГА НОВА ПРОЦЕДУРА / НЯМАМ МНЕНИЕ

Юристи %

Мненията са разделени между двете алтернативи, като надделяват разбиранията, че би следвало да има възможност отказа да се атакува направо по съдебен ред, също предвидено в ЗАП (49/1%):

Атакуването пред горестоящ орган най-често е загуба на време.

Обжалването следва да бъде според общата процедура и ЗАП. Неприемането на административно решение обаче следва да е свързано със санкциите по ГПК (глобите за виновно длъжностно лице).

Директно пред съда. Жалбата до съда се внася чрез по-горния административен орган и той ако реши може да отмени отказа.

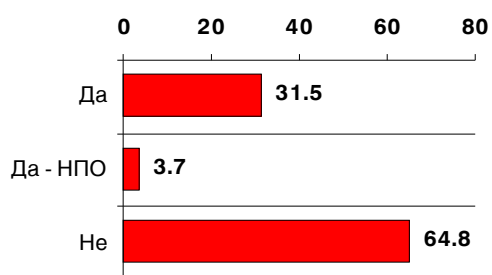
Срещуположното мнение (43.6%) е също аргументирано:

За икономия на време е по-разумно да се атакува пред горестоящия орган.

... атакуването първо пред горестоящ орган би спестило безсмислени съдебни процеси.

24. Следва ли да се създаде специализиран орган, който да контролира процеса по даване на информация при сезиране подобно на съществуващия в някои страни омбудсман?

Юристи %

Едва 35.2% подкрепят образуването на нова инстанция, защитаваща достъпа до информация. Една малка част от 3.7% са на мнение, че ролята на такава инстанция може да играе неправителствена, гражданска организация:

Би могло, с оглед осъществяване на контрол.

Да, ако позволяват финансовите възможности.

Против такава институция застават повече анкетираните. Техният основен аргумент е, че административният и съдебен контрол е достатъчен:

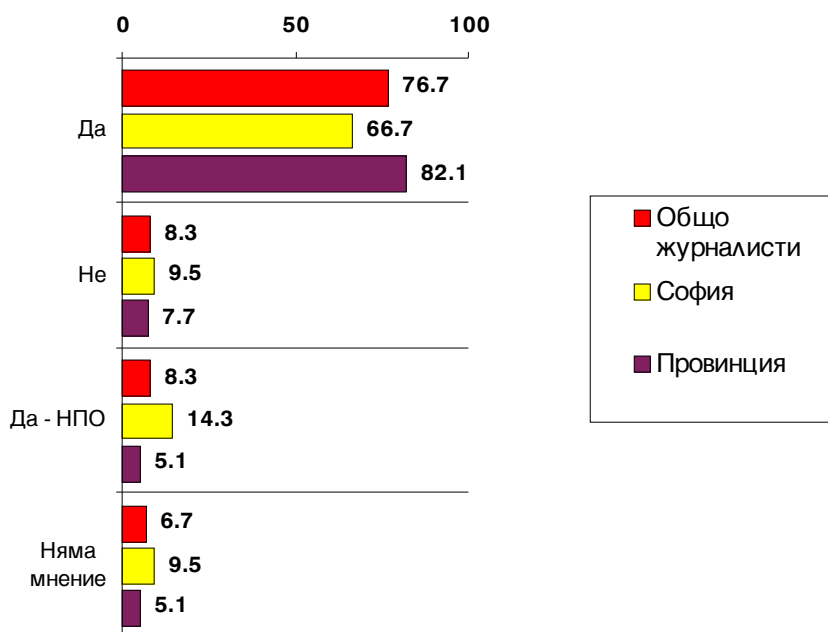
Съдебният контрол по ЗАП вероятно ще бъде достатъчен.

.... не, такива органи повече вредят, отколкото помагат; административните съдилища са подходящи за целта

... не, в България тази фигура няма традиции

Журналисти

11. Трябва ли, според Вас, да има специална институция, към която гражданите да се обръщат, когато им е отказана, забавена или подадена неточна и/или непълна информация без обяснения?

За разлика от юристите, мнозинството от журналистите подкрепят основаването на специална държавна институция, следяща процеса на достъп до информация (76.7%). Това разбиране се подкрепя повече от журналистите в провинцията (82.1%). Може би защото, негативният опит на отказана информация там е по-разпространен, или защото възможността за въздействие на местната власт върху журналистиката е по-голяма.

разбира се, именно въпросната специална институция трябва да защитава правото на хората да бъдат информирани;

Някои анкетирани смятат, че такава институция би могла да има общ социално проактивен ефект:

да, като се има предвид малкият процент граждани, които са запознати с гражданските си права;

Други допускат разширяването на контролните функции на институцията със съдебни:

да, ако тази институция има права за рестрикции и търсене на отговорност;

Една, макар и малка част от журналистите допускат, че ролята на такава институция може да изпълнява и НПО:

по-скоро структура на гражданското общество, която да систематизира, проверява и анализира подобни сигнали;

Негативните отговори предполагат, че *омбудсманът* може да внесе допълнителна бюрокрация и институционализация на достъпа до информация:

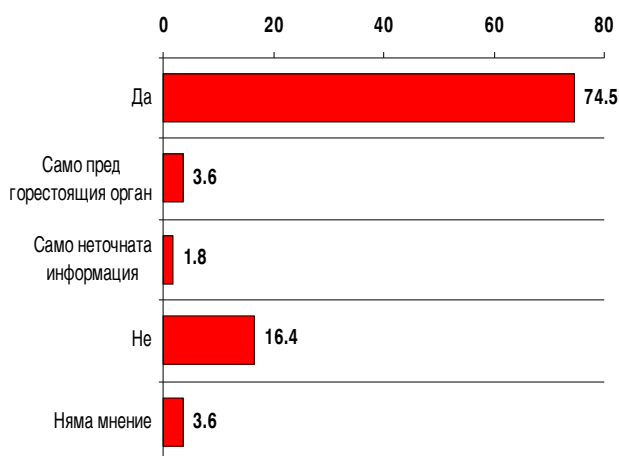
...чак институция... да се помисли за звено в рамките на съществуващата съдебна власт;

...съществуват достатъчно държавни и правителствени органи, които могат да санкционират отказа или злоупотребата с информация; -

... това ще доведе до още едно стъпало в държавната бюрокрация. При преференции за журналистите, медиите могат да упражняват този контрол;

25. Следва ли частичното и неточно предоставяне на информация да бъде отделно основание за обжалване?

Юристи %

Преобладаващото мнозинство от отговорилите (74.5%) са на мнение, че *частично и неточно предоставена информация е равнозначна на отказ:*

Да, това ще ограничи въвеждането в заблуждение. В противен случай ще се допусне безнаказано заобикаляне на закона. Частичната и неточна информация е форма на отказ.

..... ако само пълната информация ще защити правата на искащия информация

Въпреки подкрепата си за такова основание за обжалване, един от анкетираните основателно пита:

Да, но как ще се узнае, че информацията е частична или неточна?

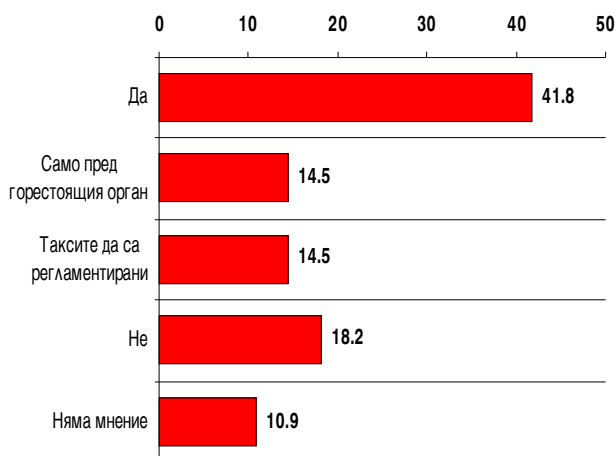
Отделни мнения уточняват, че неточната или непълна информация дава основание за обжалване *само пред горестоящия административен орган (3.6%)* или пък да се обжалва само неточната информация (1.8%).

Противното разбиране защитават 16.4%:

Не, ако има обжалване изобщо на отказа за достъп до информация, той следва да е по реда на ЗАП и в рамките на случая да се движи производство.

26. Следва ли да е обжалваемо евентуалното неправилно определяне на таксата за услугата?

Юристи %

Повечето от запитаните са на мнение, че *неправилното таксуване следва да е обжалваемо* (41.8%). Други 14.5% също подкрепят това разбиране, но правят уговорката, че *обжалването следва да е пред горестоящия орган*:

..... да, но само административно

Би могло да се предвиди такъв ред, но той трябва да е по-опростен. Напр. да се подава молба първо до самия информиращ орган, а при негов отказ за промяна на таксата - жалба до горестоящия орган.

На противоположното мнение са общо 29.1%. Една част от тях - 14.5% са на мнение, че таксите следва да са регламентирани, а други 18.2% са по принцип против обжалването на таксата:

няма "услуга", а задължение на държавен орган; евентуалните такси би трябвало да покриват разходите на всяко ведомство във всеки конкретен случай

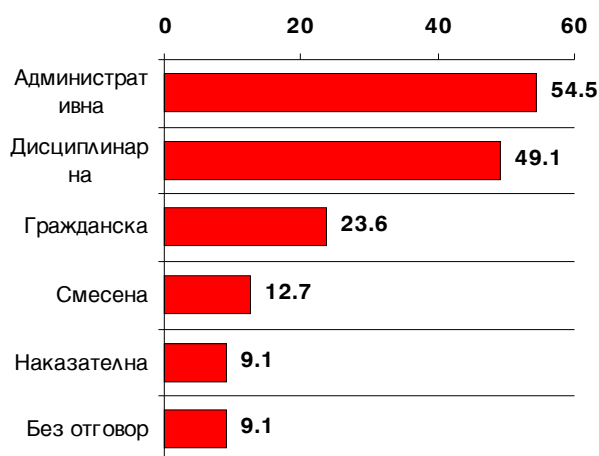
Не. Вече има установен ред за подобна защита.

Таксите следва да бъдат определени нормативно.

27. Каква следва да бъде отговорността на служителите при неправомерен отказ / наказателна, гражданска, административна, дисциплинарна, смесена/?

Юристи %

Множествени отговори

Преобладават отговорите за административна (54.5%) или дисциплинарна отговорност (49.1%) при неправомерен отказ за предоставяне на информация:

По-скоро дисциплинарна, тъй като в случая ще се касае за форма на виновно неизпълнение на трудови задължения и нарушаване на трудовата дисциплина от служителя.

Гражданска и административна. Наказателната отговорност е само в НК и е за престъпления. Ако такава е налице, то законодателят го е въвел в НК и не е необходимо неговото допълнително регламентиране. Същото се отнася и за дисциплинарната отговорност.

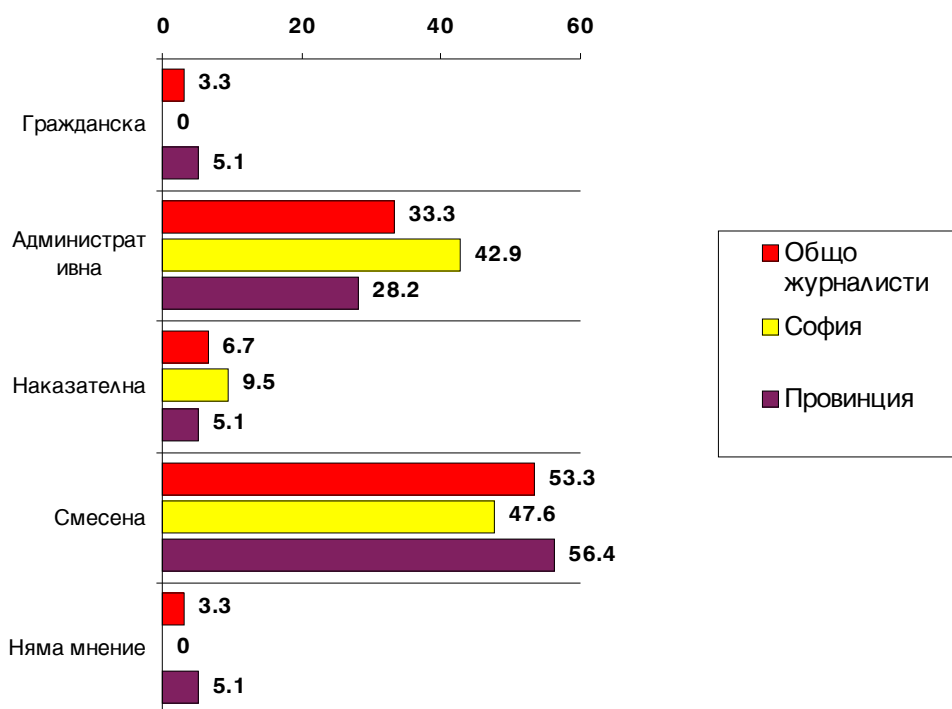
Административна и дисциплинарна. Ако неправомерният отказ е станал причина за имуществени или морални вреди, няма пречка да се реализира гражданско-правна претенция с основание по чл. 45 от ЗЗД.

Всяка една от посочените отговорности е сама за себе си, на самостоятелно правно основание, поради което следва да се изключи т.нар. смесена отговорност.

В съответния закон е необходимо да се предвиди отделна глава - "Административно-наказателни разпоредби", където да се предвидят санкции. Налагането на наказанията следва да се извършва от съответния специализиран орган. Актовете на този орган обаче трябва да подлежат на съдебен контрол по реда на ЗАНН.

Журналисти: Множествени отговори

12. Каква, според Вас, трябва да бъде отговорността за неизпълнение на задължение за предоставена информация?

Журналистите са по-строги от юристите, (или може би по-малко запознати с юридическите форми на отговорност). Административната отговорност за журналистите изглежда твърде малко препятствие пред възможността за отказ на достъп до информацията(33.3%). Най-често се споменава необходимостта от смесена отговорност (53.3%).

За някои случаи журналистите биха предвидили и най-строгата наказателна отговорност:

.....наказателна - при случаите, когато отказът да бъде предоставена информация е предизвикал смърт или сериозно увреждане на член на обществото (напр. Чернобил!);

28. Може ли в български закон да бъде прието схващането на Европейския Съд за ограничаването на личните права на *представителите на властта* и тяхното задължение да търпят общественото внимание в полза на обществения интерес?

КОД 1 - ДА

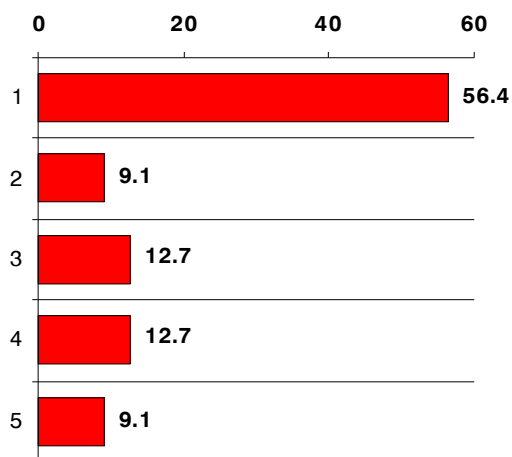
КОД 2 - ДА, НО ПРИ ЯСНО ОПРЕДЕЛЕНИ ГРАНИЦИ, БЕЗ ДА СЕ НАРУШАВАТ КОНСТИТУЦИОННИТЕ ПРАВА НА ЛИЧНОСТТА

КОД 3 - НЕ, ТОВА НАРУШАВА КОНСТИТУЦИЯТА И ПРОКЛАМИРАНАТА В НЕЯ НЕПРИКОСНОВЕНОСТ НА ЛИЧНОСТТА. ВСИЧКИ ГРАЖДАНИ ИМАТ ЕДНАКВИ ПРАВА, КОИТО НЕ МОГАТ ДА БЪДАТ ОГРАНИЧАВАНИ

КОД 4 - НЕ

КОД 5 - НЯМАМ МНЕНИЕ

Юристи %

56.4% от анкетиранияте са съгласни да бъде прието схващането на Европейския Съд за ограничаването на личните права на представителите на властта. Други 9.1% правят уговорката, че това все пак не би трябвало да ограничава конституционните права на личността.

Това е абсолютно задължително. Властта следва да се упражнява в интерес на обществото и то да е информирано за нейните представители.

Приобщаването ни към ЕС изисква и промени в българското законодателство в тази насока и е необходимо да бъде прието подобно становище.

Общо 25.4% са против това ограничение, като половината от тях (12.7% от цялата извадка) са на мнение, че *това ограничава конституционните права на представителите на властта.*

Не. Неприкосновеността на личността би трябвало еднакво да се прилага към всички граждани, независимо от положението им в обществото.

..... такава дискриминация е неоснователна.

Журналисти

*13. Може ли в български закон да бъде прието схващането на Европейския Съд за ограничаването на личните права на *представителите на властта* и тяхното задължение да търпят общественото внимание в полза на общественения интерес?*

КОД 1 - ДА

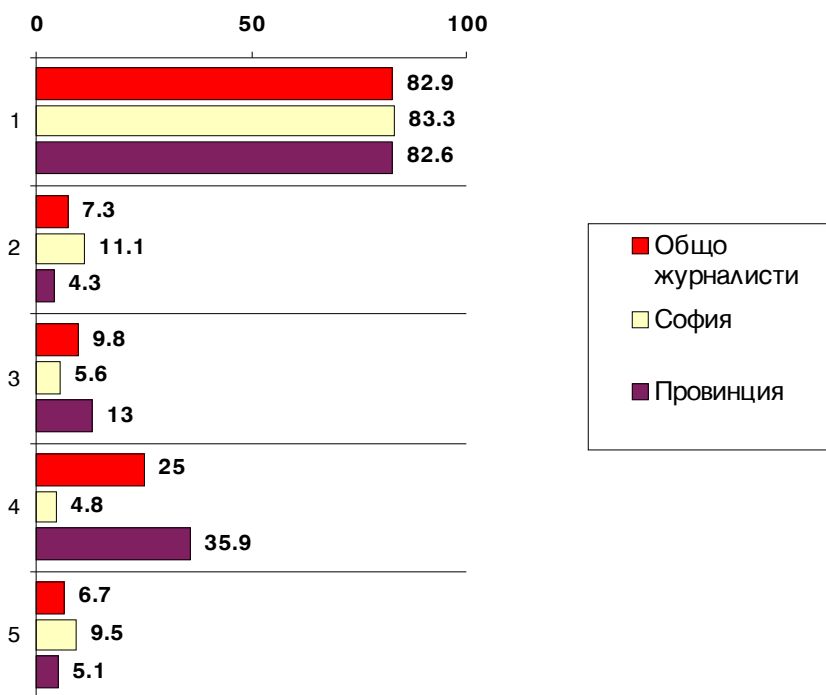
КОД 2 - НЕ

КОД 3 - ДА, НО НА ТОЗИ ЕТАП НЕ Е ВЪЗМОЖНО

КОД 4 - ВЪПРОСЪТ ОТСЪСТВА

КОД 5 - НЯМАМ МНЕНИЕ

Журналисти

Журналистите са по-строги към представителите на властта от юристите (56.4%). Те категорично приемат възможността личните им права да бъдат ограничени (82.9%).

...да, т.нар. "представители на властта" са станали публични личности с влизането си в нея;

... да, "представителите на властта" имат достатъчно преференции, за да изтърпят и някои ограничения в полза на обществото, на което би трябвало да служат;

...би трябвало, но не съм убеден, че ще има български парламент, който да одобри подобен текст;

Все пак, подобно на юристите, журналистите са склонни да се зачитат строго личните права на представителите на властта:

... да доколкото общественото внимание към публичните личности не се съсредоточава към строго личния им живот;